

طراحی و اعتبارسنجی منشور مسئولیت اجتماعی آموزش و پرورش استان خوزستان

حییب قاسمی^۱ غلامحسین برکت^{۲*} فرانک امیدیان^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف طراحی و اعتبارسنجی منشور مسئولیت اجتماعی آموزش و پرورش استان خوزستان تدوین یافته است. جامعه آماری از کارکنان اداره آموزش و پرورش استان خوزستان تشکیل شده و نمونه‌گیری پژوهش در دو بخش کیفی و کمی صورت گرفته است. به منظور انتخاب نمونه‌های مناسب در بخش کیفی، روش نمونه‌گیری گلوله برفی برای انجام مصاحبه‌های پژوهش به کار گرفته شد که با حصول اشیاع، فرایند مصاحبه متوقف گردید و در نهایت با ۲۱ نفر مصاحبه انجام شد. با توجه به گستردگی حجم جامعه در بخش کمی پژوهش، حجم نمونه براساس جدول مورگان، ۳۸۵ نفر در نظر گرفته شده است. در این تحقیق به منظور بررسی روایی پرسشنامه از روایی محتوا و برای سنجش پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ در SPSS استفاده شده که عدد ۰/۹۲۱ برای کل پرسشنامه به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش علاوه بر روش‌های آمار توصیفی، از معادلات ساختاری، آزمون (توزیع) و تحلیل واریانس با استفاده از نرم‌افزار آیموس استفاده شده است. براساس نتایج تحقیق، مهم‌ترین ابعاد مسئولیت اجتماعی سازمان به ترتیب اولویت شامل رعایت منشورهای اخلاقی، ارائه خدمات ارزان، میزان حمایت مالی/غیرمالی، رعایت قوانین و استانداردهای سازمانی، رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی-اخلاقی، تسهیل نیازها، تعهدپذیری و مسئولیت، توجه به رشد اخلاقی و فراگیران می‌باشند.

واژگان کلیدی: منشور، اعتبارسنجی، مسئولیت اجتماعی، آموزش و پرورش استان خوزستان

^۱ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.
habibghasemi29@gmail.com

^۲ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران. (نویسنده مسئول)
V_data@yahoo.com

^۳ استادیار گروه علوم تربیتی، واحد دزفول، دانشگاه آزاد اسلامی دزفول، دزفول، ایران.
omidian.2013@gmail.com

مقدمه

به طور کلی مسئولیت اجتماعی، تعهد تصمیم‌گیران برای اقداماتی است که علاوه بر تأمین منافع خود، موجبات بهبود رفاه جامعه را نیز فراهم می‌آورد. در این تعریف چندین عنصر وجود دارد: اولاً مسئولیت اجتماعی، یک تعهد است که مؤسسات باید در قبال آن پاسخگو باشند. ثانیاً مؤسسات مسئول‌اند که از آلوده کردن محیط‌زیست، اعمال تبعیض در امور استخدامی، بی‌توجهی به تأمین نیازهای خود و تولید کردن محصولات زیان‌آور (که به سلامت جامعه لطمه می‌زنند) بپرهیزند. ثالثاً سازمان‌ها باید با اختصاص منابع مالی و با اقداماتی از قبیل کمک به فرهنگ کشور و مؤسسات فرهنگی و بهبود کیفیت زندگی، در بهبود رفاه اجتماعی بکوشند. در نهایت مقصود از مسئولیت اجتماعی این است که چون سازمان‌ها تأثیر عمده‌ای بر اجتماع دارند، لاجرم چگونگی فعالیت آن‌ها باید به گونه‌ای باشد که در اثر آن زیانی به جامعه نرسد و در صورت رسیدن زیان، سازمان‌های مربوطه ملزم به جبران آن باشند. به عبارت ساده‌تر سازمان‌ها باید به‌عنوان جزئی مرتبط با نظام بزرگ‌تر که در آن قرار دارند، عمل کنند (خلیلی عراقی، ۱۳۹۴).

آموزش در استان خوزستان با مشکلات عدیده‌ای همراه است؛ از این موانع می‌توان به فرهنگ‌ها و آداب و رسوم مختلف، دوزبانه بودن مردم و عدم اعتبار لازم مالی اشاره کرد که در مجموع از طراحی یک الگوی مناسب جلوگیری می‌کنند. در سطح کشور نیز وضعیت فرهنگ حاکم بر برنامه‌ریزی درسی، تشابه زیادی با استان خوزستان دارد و چنین برداشت می‌شود که این موضوع فراگیر است. موانع مهم این مسئله عبارت‌اند از: موضوع محوری، امتحان‌مداری، مقاومت در برابر نفوذ معلم، کاملاً متمرکز، فاقد وجود زمینه مناسب برای پرورش تفکر خلاق، نقاد، تحلیلی و حل مسئله در دانش‌آموزان (سلسبیلی، ۱۳۸۲: ۹۳). یکی از مسائل و مشکلات اجتماعی که طی سال‌های اخیر توجه بسیاری از صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران جوامع مختلف را به خود جلب کرده است، عدم توجه و پایبندی سازمان‌ها و مدیران به وظایف و مسئولیت‌های اجتماعی‌شان می‌باشد. دیگر مشکلات ناشی از فقدان وجود مسئولیت اجتماعی در نظام آموزش و پرورش، عدم تناسب محتوای دروس با نیازهای مهارتی بازار کار، برخورد نامناسب با اطلاعات و بی‌توجهی به یادگیرندگان در محتوای برنامه‌های درسی است (نفیسی، ۱۳۷۸: ۱۰۲). البته این موضوع منحصر به ایران نبوده و در سطح جهانی خصوصاً کشورهای توسعه‌نیافته، محدودیت‌هایی از قبیل فرهنگ غالب این کشورها در حوزه طراحی و اعتبارسنجی نظام‌های آموزشی، نسخه‌برداری و الگوبرداری از کشورهای توسعه‌یافته بدون در نظر گرفتن شرایط بومی کشور و... وجود دارد که این برنامه‌ها به دلیل ناهمخوانی با شرایط بومی، اغلب محکوم به شکست هستند (ژوزف و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۵۱).

طرح پیشنهادی حاضر با وجود موانع ذکر شده، سعی خواهد کرد که با محور قرار دادن مسئولیت اجتماعی بتواند به بخش کوچکی از این مسئله و معمای بزرگ آن پاسخ دهد. البته با توجه به گستردگی مبحث و تنوع دیدگاه‌های مختلف در زمینه‌های اجتماعی، تلاش محقق در جهت تقویت کردن چهار مؤلفه نیازهای اقتصادی، اخلاق کسب‌وکار، رعایت قوانین و مقررات عمومی و مسئولیت‌های بشردوستانه است تا بتوان ضمن تبیین بهتر، فهم دقیق‌تر و روشن‌تری از این پژوهش به دست آورد. پذیرش مسئولیت‌پذیری اجتماعی نه تنها به معنی عملکرد خوب در مدرسه است، بلکه همکاری قوی، تعامل و مشارکت بین مدرسه و جامعه پیرامون آن، باعث موفقیت مدرسه، پیشرفت تحصیلی بیشتر دانش‌آموزان و بهبود عملکرد تحصیلی آنان را می‌شود. با نظر به اهمیت و ضرورت توجه به کارکرد مسئولیت‌پذیری اجتماعی مدرسه، شواهد موجود نشان از عدم وجود یک چهارچوب مفهومی روشن از این مفهوم، ابعاد و مؤلفه‌های آن هستند؛ بنابراین در زمینه مسئولیت اجتماعی، تاکنون منشوری برای مدارس تدوین و نگارش نشده و منشورهای تدوین‌شده موجود، بیشتر پیرامون موضوعات اخلاقی می‌باشند. پژوهش حاضر، با در نظر

داشتن اینکه دانش‌آموزان مسئول امروز، دانشمندان و دانش‌پژوهان مسئول آینده هر کشوری هستند، به بررسی مسئولیت اجتماعی در میان این قشر مبادرت خواهد ورزید. در ادامه به مبانی نظری خواهیم پرداخت:

«مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها»، یعنی مسئولیت سازمان در پاسخ‌گویی به پیامدهای فعالیت‌هایی که جامعه را تحت‌تأثیر قرار می‌دهند. در اینجا منظور از جامعه، کلی و دربرگیرنده تمام ذینفعان شرکت است (میلتون و همکاران^۴، ۲۰۱۴). مسئولیت اجتماعی، تعهد تصمیم‌گیران برای اقداماتی بوده که علاوه بر تأمین منافع خود، موجبات بهبود رفاه جامعه را نیز فراهم می‌آورد (خلیلی عراقی، ۱۳۹۴).

واژه «منشور» در فرهنگ معین به معانی زیر آمده است:

(۱) نشر شده، گسترده شده، برانگیخته شده، مبعوث

(۲) اصول، نظریات و عقاید کسی یا سازمانی که به صورت رسمی یا اعلامیه منتشر و اعلام می‌شود.

در اصطلاح، منشور شامل حقوقی است که از جانب اقتدار به دریافت‌کننده داده می‌شود و بیان‌کننده آن است که جانب اقتدار، حق ویژه دریافت‌کننده را به رسمیت شناخته و به او اجازه اجرا و استفاده از آن را می‌دهد.

«سازمان»، مجموعه‌ای هدفمند با مأموریتی خاص و دارای مرزها و حدودی مشخص است که آن را از محیط پیرامون خود جدا می‌سازد. در اینجا منظور از سازمان، ستاد وزارتخانه و کلیه شرکت‌ها و سازمان‌های تابع هستند (حمزه هرندی، ۱۴۰۰).

مفهوم «جامعیت آموزش و پرورش» به این نکته اشاره دارد که آموزش و پرورش باید به نیازهای فردی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بپردازد (ابعاد چهارگانه آموزش و پرورش). در این تحقیق چهار مقوله نیازهای اقتصادی، رعایت اخلاق کسب‌وکار، قوانین و مقررات عمومی و مسئولیت‌های بشردوستانه مورد بحث و بررسی قرار خواهند گرفت.

«مسئولیت اقتصادی» به عنوان پایه و اساس توصیف شده و شالوده تمام ابعاد در هرم مسئولیت اجتماعی سازمان است. به عقیده کارول، این موضوع مهم‌ترین بُعد بوده زیرا یک سازمان می‌بایست به منظور ابقای خود و منفعت‌رسانی به جامعه، بهره‌وری داشته باشد. در واقع مسئولیت اقتصادی این است که سازمان از طریق ارائه خدمات باکیفیت و جلب رضایت ارباب رجوع، بهره‌وری را به ارمغان بی‌آورد (لانتوس^۵، ۲۰۰۱).

«مسئولیت اخلاقی» مبهم‌ترین بُعد مطرح شده از نظر کارول است. این بُعد به عنوان انتظارات جامعه از سازمان بوده و مبنی بر این می‌باشد که سازمان، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه را مدنظر داشته، به آن‌ها احترام بگذارد و فراتر از چهارچوب قوانین مکتوب باشند (جمالی و میرشاک^۶، ۲۰۱۶). مسئولیت‌های اخلاقی شامل پایبندی به اصول اخلاقی، انجام کارهای درست، رعایت عدالت و انصاف و احترام به حقوق مردم بوده و کسانی که آن‌ها را می‌پذیرند، مانع از آسیب رساندن خود و دیگران به جامعه می‌شوند. در اصل مسئولیت‌های اخلاقی همان سیاست‌ها، اصول، تصمیمات یا عملکردهایی هستند که اعضای جامعه از آن‌ها انتظار دارند تا فعالیت‌های مثبت را افزایش دهند یا جلوی فعالیت‌های منفی را بگیرند؛ حتی اگر لزوماً در قانون مشخص نباشد (تمدن‌فر، ۱۳۹۹).

⁴ Milton

⁵ - Lantos

⁶ - Jamali & Mirshak

«مسئولیت قانونی» نشان‌دهنده این اصل است که هر فعالیتی مستلزم پیروی از قوانین و مقررات تعیین شده برای صلاح همگان می‌باشد (جمالی و میرشاک^۷، ۲۰۱۶).

«مسئولیت نوع دوستانه» تلاشی داوطلبانه از سوی سازمان، به منظور رسیدگی به مسائل و معضلات جامعه است (شیت^۸، ۲۰۱۶). این مسئولیت یعنی صرف نظر کردن از پول و زمان در جهت خدمات، همکاری‌ها و کمک‌های داوطلبانه که اکثر بحث‌و جدل‌ها در مورد مشروعیت و حدود مرز مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها، روی همین موضوع تکیه دارند.

سرگل زایی، ترابی و بلوچی (۱۴۰۰) در پژوهش خود ابتدا با مصاحبه از کارشناسان، نخبگان و اساتید خبره، پرسشنامه رهبری خدمتگزار و مسئولیت‌پذیری اجتماعی را تهیه و سپس در بین جامعه آماری توزیع کردند که پس از جمع‌آوری اطلاعات توسط نرم‌افزار SPSS، مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که رهبری خدمتگزار و مؤلفه‌های آن بر مسئولیت‌پذیری کارکنان تأثیر معناداری دارد.

ابطحی ابرقویی، اژدری و اشکورجیری (۱۴۰۰) در پژوهش خود با توجه به اینکه تعداد مشتریان شعب پنج‌گانه تأمین اجتماعی استان یزد مشخص نبوده، از فرمول کوکران با حجم جامعه نامحدود برای تعیین تعداد نمونه استفاده کرده‌اند، ۳۸۴ پرسشنامه بین نمونه‌های در دسترس t توزیع و تعداد ۱۸۹ پرسشنامه قابل قبول جمع‌آوری گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Smart pls-3 انجام شده و بررسی کلی نتایج آزمون فرضیات نشان داد که نقش تعدیل‌گری کیفیت ارائه خدمات بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی و رضایت مشتریان، رابطه مستقیم و معناداری دارد.

مرادی اصل و محمودیان (۱۴۰۰)، با هدف «بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکتی بر مزیت رقابتی (مالی و بازاری)»، سازمان اتکا را مورد مطالعه قرار داده‌اند. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کارکنان سازمان اتکا استان خوزستان است که در حدود ۱۵۰۰ نفر می‌باشند. نمونه آماری با استفاده از معادله کوکران، ۳۰۶ نفر به دست آمد. نحوه گردآوری داده‌ها از طریق توزیع ۳۰۶ پرسشنامه استاندارد با روش مایگنان و رالستون (۲۰۰۲)، پروتوگرو (۲۰۱۱) و چن و ژو (۲۰۱۴) در میان کارکنان سازمان اتکا استان خوزستان انجام شد. تجزیه و تحلیل متغیرها از طریق نرم‌افزارهای SPSS-22 و لیزرل ۸/۸ برای انجام آزمون معادلات ساختاری صورت گرفت. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که مسئولیت اجتماعی شرکتی، تأثیر معناداری بر مزیت‌های رقابتی مالی و بازاری سازمان اتکا دارد.

محمدی و همکاران (۱۴۰۰)، هدف پژوهش خود را «بررسی تأثیر شاخص‌های مسئولیت اجتماعی شرکت بر روش‌های مدیریت ریسک در شرکت‌های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران و ارائه راهکارهای کاربردی»، بیان نموده‌اند. این پژوهش برحسب هدف از نوع تحقیقات کاربردی و توصیفی همبستگی و روش‌شناسی پژوهش از نوع پساویدادی است. نتایج پژوهش نشان داد که شاخص‌های مسئولیت اجتماعی شرکت بر مدیریت ریسک گزارشگری شرکت تأثیر معناداری ندارند و شاخص‌های مسئولیت اجتماعی شرکت بر مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات شرکت تأثیر معنادار و منفی دارند.

حاجبانی (۱۳۹۹)، پژوهشی با هدف «بررسی مسئولیت اجتماعی شرکت‌های نفتی و گازی» با روش اسنادی کتابخانه‌ای انجام داده‌است. نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که شرکت‌های نفتی و گازی در سه حیطه حقوقی مسئولیت دارند؛ حیطه اول مربوط به حقوق بشر از جمله به رسمیت شناختن تشکیل اتحادیه‌ها و سندیکاهای کارگری برای حمایت از حقوق کارگران، حیطه دوم مربوط به حقوق کار و دستمزد، جلوگیری از استثمار کارگران، کار کودکان و زنان، امنیت کاری و سلامتی آن‌ها

7 - Jamali & Mirshak

8 - Sheth

است. در حیطه سوم حقوق محیطی زیستی مطرح بوده که بر رعایت استانداردهای زیست محیطی با رویکرد توسعه پایدار تأکید دارد.

قربانی و همکاران، با تحلیل محتوای مقاصد استراتژیک شرکت‌های صنعت نفت، گاز و پتروشیمی کشور شامل «چشم‌انداز مأموریت و ارزش‌های محوری»، میزان تأکید این شرکت‌ها بر ابعاد مسئولیت اجتماعی را مورد بررسی قرار داده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که مقاصد استراتژیک شرکت‌های بررسی شده، در مجموع ۱/۴۸ درصد بر مسئولیت اقتصادی، ۲/۲۴ درصد بر مسئولیت قانونی، ۵/۱۹ درصد بر مسئولیت بشردوستانه و ۲/۸ درصد بر مسئولیت اخلاقی تأکید کرده‌اند. همچنین در بیانیه‌های مأموریت، چشم‌انداز و ارزش‌های محوری، بیشترین تأکید بر مسئولیت اقتصادی و کمترین تأکید بر مسئولیت اخلاقی بوده است.

فرزانه و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود به «شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها با رویکرد DANP (مورد مطالعه: شرکت سهامی توزیع نیروی برق شیراز)» پرداخته‌اند. هدف از انجام این پژوهش، شناسایی مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها و عوامل مؤثر بر آن و رتبه‌بندی این عوامل بر اساس تکنیک DANP بوده است. به دلیل فراگیر بودن مسئولیت اجتماعی در حوزه‌های مختلف، مدیران باید صرف‌نظر از اندازه سازمان و برای کسب منافع مورد نظر خود و ذینفعان سازمان، اهمیت بیشتری در این مقوله قائل شوند و اقدامات لازم را برای به اجرا درآوردن آن انجام دهند.

غلباش و خرمین (۱۳۹۷) در پژوهشی به «بررسی نقش تعدیل‌گر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر رابطه بین مدیریت ریسک و سیاست جسورانه مالیات در بورس اوراق بهادار تهران» پرداخته‌اند. در این مطالعه داده‌های مربوط به ۱۴۰ شرکت به صورت ترکیبی و برای دوره زمانی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵، با استفاده از رگرسیون تلفیقی مورد در نرم‌افزارهای Stata و Eviews8 مورد بررسی قرار گرفت. نتایج به دست آمده برای فرضیه تحقیق، نشان داد که رابطه مدیریت ریسک و سیاست جسورانه مالیاتی با متغیر افشای اطلاعات مسئولیت‌پذیری اجتماعی، به گونه‌ای مثبت تعدیل می‌شود.

مرادی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به «بررسی رابطه مسئولیت اجتماعی شرکتی، هزینه‌های نمایندگی با حساسیت سرمایه‌گذاری به وجه نقد در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» پرداخته‌اند. بدین منظور نمونه‌ای مشتمل بر ۱۲۰ شرکت طی سال‌های ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۵ به روش نمونه‌گیری حذف سیستماتیک انتخاب کرده‌اند. نتایج حاکی از آن است که هزینه‌های نمایندگی شرکت‌ها باعث افزایش حساسیت به وجه نقد شده و این افزایش، اثر منفی مسئولیت اجتماعی شرکتی بر حساسیت سرمایه‌گذاری به وجه نقد را تعدیل می‌کند.

رئیسیان (۱۳۹۷) در پژوهشی به «تعیین ارتباط بین مسئولیت اجتماعی سازمان و تأثیر شیوه‌های مدیریت منابع انسانی از طریق مدل سیستمی مدیریت دانش» پرداخته‌اند. نوع تحقیق با توجه به هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی بوده که با استفاده از مطالعات میدانی به بررسی وضعیت موجود پرداخته‌اند. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل یافته‌ها نشان داد که رابطه‌ای معنادار و همبستگی مثبت بین مسئولیت اجتماعی با شیوه‌های مدیریت منابع انسانی (یادگیری و توسعه، طراحی شغل، ارتباطات، مشارکت و ارزیابی عملکرد) و مدیریت دانش با شیوه‌های منابع انسانی وجود دارد.

فخاری و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت بر کارایی سرمایه‌گذاری»، به این نتیجه رسیده‌اند که افشای مسئولیت اجتماعی شرکت، عدم کارایی سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهد. یافته‌های پژوهش بر نقش مهم و برجسته مسئولیت اجتماعی در شکل دادن به رفتار سرمایه‌گذاری و کارا بودن آن دلالت دارند.

پودساکوف (۲۰۱۶) در «بررسی رابطه بین سبک‌های رهبری و رفتار شهروندی سازمانی»، نشان داد که رفتارهای رهبری تحول‌آفرین با هر پنج مؤلفه رفتارهای شهروندی سازمانی مدل ارگان، ارتباط معنادار و مثبتی دارد.

پانتالیستا و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «هدف ارزیابی و ترکیب تحقیقات در حال انجام در مورد نقش فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت در بازاریابی بین‌المللی» که از نظر ملاحظات نظری، روش‌شناختی و تجربی برگزار شد، به این نتیجه رسیده‌اند که به لحاظ طیف گسترده‌ای از مسائل تحت‌پوشش مسئولیت‌پذیری اجتماعی از قبیل رعایت قوانین سازمانی، تعهد اخلاقی کسب‌وکار و شرکت در کارهای خیرخواهانه، بر عناصر استراتژی بازاریابی بین‌المللی، تأثیرات محیطی خارجی و شیوه‌های مسئولیت اجتماعی شرکت، تمرکز دارد.

والکر و پارت (۲۰۱۵)، در تحقیقات خود به این نتیجه رسیده‌اند که بین مسئولیت اجتماعی و رفتار شهروندی سازمانی کارکنان ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

لی و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان «اثر متقابل میان مسئولیت اجتماعی شرکت، خودتجانسی و قصد خرید میان مصرف‌کنندگان چینی»، به بررسی تأثیر ابعاد مسئولیت اجتماعی مانند مسئولیت اقتصادی، اخلاقی، قانونی و نوع‌دوستانه بر قصد خرید مصرف‌کنندگان پرداخته‌اند. طبق نتایج این پژوهش، مسئولیت اخلاقی یک بعد نسبتاً ضعیف تأثیرگذار بر رفتار خرید مصرف‌کنندگان در میان دیگر ابعاد مسئولیت اجتماعی شرکت است.

شولینگ و همکاران (۲۰۱۴)، از تکنیک نقشه‌برداری ذهن برای نشان دادن نقشه ذهنی اجرای ابعاد مسئولیت اجتماعی، به این نتیجه رسیده‌اند که کمبود منابع انسانی مانع اصلی اجرای مسئولیت اجتماعی در شرکت بوده و همچنین مقررات اجباری، اولویت اول از لحاظ نیاز به بهبود برای اجرای مسئولیت اجتماعی در شرکت است.

آنتونی و هونگ (۲۰۱۴)، به «بررسی اثر مسئولیت اجتماعی بر تعهد عاطفی کارکنان» پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان داد که ابعاد چهارگانه مسئولیت اجتماعی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم از طریق ابعاد چهارگانه فرهنگ سازمانی با تعهد عاطفی کارکنان در ارتباط است.

زلارز، تی پر و دافی (۲۰۱۳) در پژوهشی به «بررسی ارتباط بین تئوری مبادله رهبر-عضو با رفتار شهروندی سازمان» پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که بهبود کیفیت مبادله رهبر-عضو، احساس تعهد و رفتار شهروندی را ارتقا می‌بخشد.

مارتیز و باسکو (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان «مسئولیت اجتماعی و وفاداری با اثر میانجی‌گری اعتماد، شناسایی و رضایت مشتریان»، نتیجه گرفته‌اند که وفاداری به‌طور غیرمستقیم تحت‌تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت قرار می‌گیرد. همچنین مسئولیت اجتماعی شرکت، اعتماد و رضایت مشتریان را تحت‌تأثیر مستقیم قرار می‌دهد.

ترانگ تاون (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان «مسئولیت اجتماعی شرکت، رهبری و ارزش ویژه برند در خدمات بهداشت و درمان»، به تجزیه و تحلیل ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، رهبری و ارزش ویژه برند در بیمارستان‌های ویتنام پرداخته‌است. تحلیل وی از طریق تجزیه و تحلیل واریانس و مدل معادلات ساختاری بوده‌است. این مطالعه بینشی در ارتباط میان مسئولیت اجتماعی شرکت با رهبری و ارزش ویژه برند ارائه می‌دهد.

گنادی و همکاران (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان «ساخت یک پل بین شهرت شرکت‌ها و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در رسانه‌های چاپی اوکراین»، به بررسی اینکه چگونه مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر شهرت شرکت‌ها تأثیر می‌گذارد می‌پردازند و بینشی را در مورد چگونگی اجرای این مفاهیم برای کمک به ترویج اصول اقتصاد بازار در اوکراین فراهم می‌کنند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که دولت اوکراین در تلاش است تا استانداردهای لازم کسب‌وکار را برای مسئولیت اجتماعی و شهرت شرکت‌ها فراهم کند. همچنین نشان می‌دهد که شرکت‌های چندملیتی در صورت موفقیت در اجرای برنامه‌های مسئولیت اجتماعی سازمانی خود، به شهرت بیشتری در میان شهروندان اوکراینی دست خواهند یافت. این مقاله اولین تلاش برای

تجزیه و تحلیل حساب‌های رسانه‌ای از اجرای مسئولیت اجتماعی شرکت در تاروپود اقتصادی و اجتماعی اوکراین، در پی انقلاب نارنجی است.

اسمیرنوا (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان «درک اجتماعی شرکت‌ها در قزاقستان»، به بررسی درک نگرش افراد نسبت به مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در قزاقستان پرداخته و مزایایی را که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی سازمان برای کسب‌وکار و ذینفعان آن دارد را شناسایی می‌کند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که در قزاقستان، دوستی، مسئولیت حقوقی، زیست‌محیطی و اصول سرپرستی در نظر گرفته شده، بسیار مهم است. بازخورد اصلی مسئولیت اجتماعی شرکت در قزاقستان، بهبود تصویر شرکت و شهرت شرکت است. این مقاله سهم ارزشمندی را برای توسعه و ارتقاء اصول مسئولیت اجتماعی در قزاقستان فراهم می‌کند و درک و بینش بسیار وسیع‌تری نسبت به وضعیت فعلی آن در کشور می‌باشد.

ماریاس (۲۰۱۲)، در پژوهشی با عنوان «نقش گزارش مسئولیت اجتماعی شرکت بر شهرت شرکت»، به بررسی تأثیر تحمیل مسئولیت اجتماعی شرکت توسط مقامات نظارتی و ترویج آن بر شهرت شرکت در یک کشور در حال توسعه می‌پردازد. این مطالعه به دنبال در نظر گرفتن عوامل مؤثر بر گزارش مسئولیت اجتماعی شرکت برای نفوذ در ادراک خارجی از شهرت شرکت است. با توجه به تجزیه و تحلیل رگرسیون، این مطالعه نشان می‌دهد که مسئولیت اجتماعی شرکت، یک استراتژی مناسب جهت افزایش شهرت شرکت می‌باشد.

با توجه به پیشینه تحقیقات مذکور، تاکنون در حوزه مسئولیت اجتماعی آموزش و پرورش خوزستان هیچ منشوری طراحی نشده و این مسئله از جنبه‌ی جدید بودن و نوآوری پژوهش حاضر می‌باشد. امید است که یافته‌های این مطالعات به برنامه‌ریزان، کارشناسان آموزش و مسئولین در جهت شناخت نقاط قوت، ضعف و کمبودها یاری‌رساننده تا در راستای بهبود کیفیت و غنای برنامه‌های آموزشی، مورد استفاده قرار بگیرند.

روش‌شناسی

با توجه به اینکه در تحقیق حاضر، محقق به دنبال طراحی منشور مسئولیت اجتماعی آموزش و پرورش خوزستان می‌باشد، یا به عبارت دیگر نتایج این تحقیق بعد از اتمام کار می‌تواند بلافاصله در جامعه موردنظر به کار گرفته و موجب بهبود وضعیت موجود گردد؛ لذا پژوهش حاضر براساس هدف، در زمره پژوهش‌های کاربردی محسوب می‌شود زیرا نتایج آن قابل استفاده در سازمان آموزش و پرورش استان خوزستان است. براساس چگونگی به دست آوردن داده‌ها، از نوع توصیفی پیمایشی و همبستگی استفاده شده است که در آن روابط متغیرها براساس هدف تحلیل می‌شود. همچنین این پژوهش از نظر دسته‌بندی برحسب نحوه جمع‌آوری داده‌ها (طرح تحقیق)، تحقیقی توصیفی به‌شمار می‌رود که به توصیف ویژگی‌های نمونه و سپس تعمیم این ویژگی‌ها به جامعه آماری پرداخته است. روش‌های گردآوری اطلاعات در این پژوهش به دودسته‌ی کتابخانه‌ای و میدانی تقسیم می‌شوند. ابزار گردآوری داده‌ها نیز به شرح زیر است:

۱- اسناد و مدارک، سوابق مکتوب و تحقیقات پیشین انجام گرفته در سازمان آموزش و پرورش

۲- مصاحبه عمیق و اکتشافی نیمه ساختاریافته که با به‌کارگیری روش گلوله برفی انجام گرفته است و با ۲۱ نفر مصاحبه کیفی اشباع حاصل شد. برای جمع‌آوری اطلاعات تکمیلی با صاحب‌نظران حوزه مسئولیت اجتماعی، مصاحبه انجام گرفت و متون

آن کدگذاری شد. در نهایت پس از شناسایی متغیرهای حاصل از مصاحبه و مطالعات کتابخانه‌ای، روش دلفی برای انتخاب مهم‌ترین آن‌ها اجرا شد.

پرسشنامه مرحله اول: به منظور طراحی و اعتبارسنجی منشور مسئولیت اجتماعی آموزش و پرورش خوزستان و مهم‌ترین ابعاد آن، از روش دلفی کمک گرفته که به دلیل هم‌پوشانی برخی ابعاد و عوامل به دست آمده و تعداد زیاد آن‌ها و بعضاً کم‌اهمیت بودن برخی عوامل، با اجرای روش دلفی، عوامل و ابعاد مهم‌تر استخراج شده است.

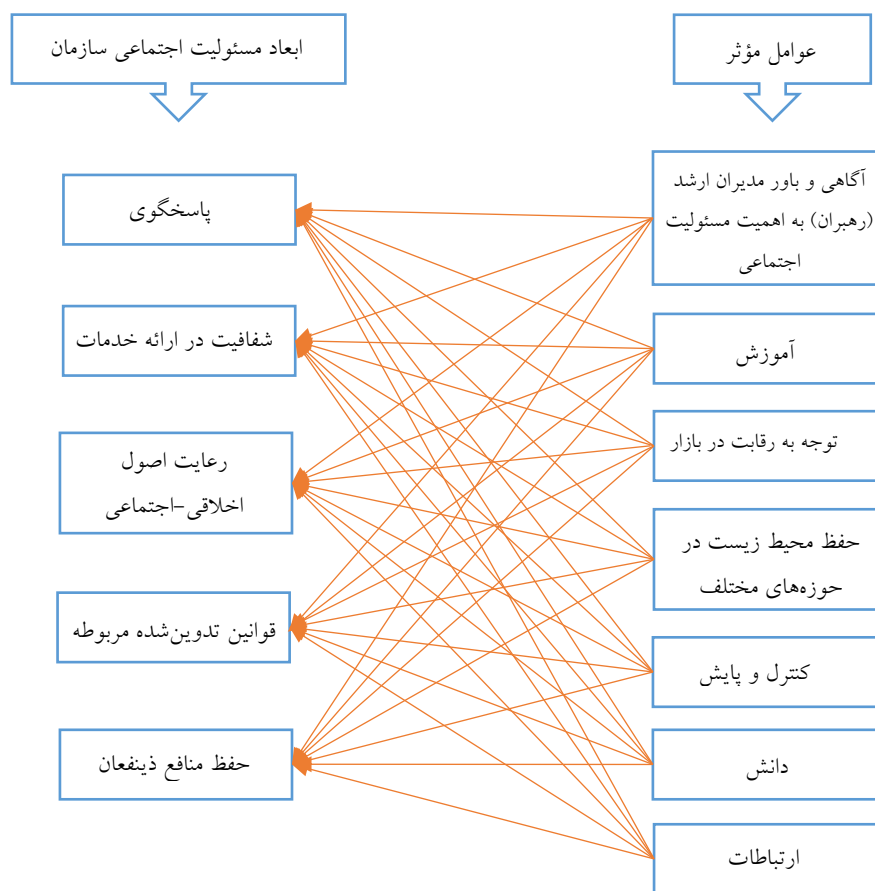
پرسشنامه مرحله دوم: این پرسشنامه برای اعتبارسنجی مدل طراحی شده و در قالب دو بخش عمومی و اختصاصی با مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت تنظیم گردیده است. به این صورت که به گزینه «کاملاً موافق» (نمره ۵) و گزینه «کاملاً مخالف» (نمره ۱) تعلق می‌گیرد. این پرسشنامه با ۴ مقیاس به سنجش ۶ بُعد از شناسایی مسئولیت اجتماعی سازمان مانند مسئولیت اقتصادی، مسئولیت اخلاقی، مسئولیت‌های نوع دوستانه، شفافیت در ارائه خدمات، پاسخگویی، آموزش کارکنان و مسئولیت استراتژیک می‌پردازد. مقیاس مورد استفاده، فاصله‌ای است. جامعه آماری پژوهش حاضر، افرادی بودند که در زمینه مسئولیت اجتماعی در سازمان آموزش و پرورش استان خوزستان شرکت داشته و در فرایندهای آن مشارکت می‌نمودند. با توجه به گستردگی مقوله مسئولیت اجتماعی و در نظر گرفتن اینکه هر یک از کارکنان اداره آموزش و پرورش خوزستان به نحوی (مستقیم/غیرمستقیم) با مقوله مسئولیت اجتماعی درگیر هستند و نقش اساسی در ترویج آن داشته و بر آن موضوع تأثیرگذار است، این گروه به عنوان جامعه آماری انتخاب شدند؛ بنابراین جامعه آماری پژوهش حاضر کارکنان اداره آموزش و پرورش خوزستان می‌باشند.

نمونه‌گیری بخش کیفی: به منظور انتخاب نمونه‌های مناسب در بخش کیفی روش نمونه‌گیری گلوله برفی برای انجام دادن مصاحبه‌های پژوهش به کار گرفته شد و با حصول اشباع، فرایند مصاحبه متوقف گردید که سرانجام در این بخش با ۲۱ نفر مصاحبه صورت گرفت.

نمونه‌گیری بخش کمی: در این بخش از نمونه‌گیری تصادفی ساده بهره گرفته شد. با توجه به گستردگی حجم جامعه در بخش کمی پژوهش، حجم نمونه براساس جدول مورگان برای جامعه ۱۳۵۰ نفر، ۳۸۴ نفر است که به دلیل احتمال عدم برگشت تعدادی از پرسشنامه‌ها، در مجموع ۴۵۰ پرسشنامه توزیع و سرانجام ۳۸۵ پرسشنامه جمع‌آوری شد. به طور کلی در تحقیق حاضر برای ساخت مدل تحقیق، جامعه آماری (برای انجام دادن مصاحبه و اجرای روش دلفی) شامل تمام خبرگان دانشگاهی، پژوهشگران، مدیران، اساتید و کارشناسان خبره آشنا با مسئولیت اجتماعی و نیز مدل‌ها و فرآیندهای آن بوده‌اند. در تحقیق حاضر به منظور بررسی روایی پرسشنامه، از نوع روایی محتوا استفاده شده است که به وسیله مشورت با اساتید مجرب، نظرسنجی از استاد محترم راهنما و بررسی سؤالات و ابعاد به وسیله آن‌ها، مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین سنجش پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ در SPSS محاسبه گردید.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش، از روش‌های آمار توصیفی (فراوانی درصد، میانگین و...) استفاده گردید. به این علت که با بهره‌گیری از نمونه‌ای کوچک‌تر اطلاعات بهتری درباره جامعه به دست می‌آید، می‌توان از روش‌های آمار استنباطی از جمله معادلات ساختاری و آزمون t استفاده کرد که برای مقایسه شرکت‌کننده معلول به تصادف است. البته بدین دلیل که میان میانگین‌های جامعه آماری، تفاوت‌های واقعی وجود دارد و تصمیم‌گیری در مورد اینکه آیا این تفاوت‌های مشاهده شده بین میانگین نمرات گروه‌های مختلف تأثیر دارد یا خیر، از روشی فراگیرنده‌تر از آزمون t ، تحت عنوان تحلیل واریانس به کمک نرم‌افزار آیموس استفاده شده است.

این پژوهش در دو بخش کیفی و کمی اجرا شده است. در بخش کیفی، پس از انجام دادن مصاحبه و مطالعه نظری، ۲۱ عامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی سازمان و ۸ بُعد مسئولیت اجتماعی سازمان، شناسایی گردید. سپس به دلیل هم‌پوشانی برخی ابعاد و عوامل به دست آمده و تعداد زیاد آنها و بعضاً کم‌اهمیت بودن برخی عوامل، با اجرای روش دلفی، عوامل و ابعاد مهم‌تر استخراج شده است. براساس نتایج فن دلفی، مهم‌ترین ابعاد مسئولیت اجتماعی سازمان آموزش و پرورش استان خوزستان به ترتیب اولویت شامل رعایت منشورهای اخلاقی، ارائه خدمات ارزان، میزان حمایت مالی/غیرمالی، رعایت قوانین و استانداردهای سازمانی، رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی-اخلاقی، تسهیل نیازها، تعهدپذیری و مسئولیت، توجه به رشد اخلاقی و فراگیران می‌باشند. در واقع می‌توان گفت که نتایج از میان هشت بُعد شناسایی شده برای مسئولیت اجتماعی شامل مسئولیت‌های اخلاقی، اقتصادی، استراتژیک، قانونی، نوع‌دوستانه، پاسخگویی، شفافیت در ارائه خدمات و آموزش کارکنان، به‌عنوان ابعاد مسئولیت اجتماعی سازمان، شناخته شده و وارد مرحله اعتبارسنجی گردید.

شکل ۱: مدل مفهومی ابعاد مسئولیت اجتماعی سازمان و عوامل مؤثر بر آن

در مرحله بعد، اجرای مدل طراحی شده در قالب پرسشنامه‌ای در اختیار همکاران و کارکنان سازمان آموزش و پرورش استان خوزستان قرار داده شد و نتایج از طریق مدل‌سازی معادلات ساختاری بررسی شد. در این پژوهش طبق روش دومرحله‌ای پیشنهادی اندرسون و گرباین^۹ (۱۹۸۸)، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای spss18 و Amos22 صورت گرفت.

⁹ - Anderson & Gerbing

برای به‌کارگیری روش حداکثر درست‌نمایی، باید مطمئن شد که داده‌ها دارای توزیع نرمال هستند. برای آزمون نرمال بودن چند متغیره، دو شاخص چولگی و کشیدگی به‌کار گرفته شدند که مقدار آن‌ها باید در دامنهٔ بین -1 تا $+1$ یا $-1/5$ تا $+1/5$ باشند (Lomax & Schumacker, 2004, p.69).

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، دامنه‌ی مقادیر شاخص چولگی در فاصله‌ی $-0/488$ و $0/423$ و میزان کشیدگی داده‌ها در فاصله‌ی $-1/097$ و $0/143$ قرار دارند. برای انجام تحلیل عاملی‌تاییدی، ابتدا متغیرهایی که بیش از یک سطح برای سنجش‌شان در نظر گرفته شده بود یا به عبارت دیگر دوسطحی بودند، با تحلیل عاملی‌تاییدی مرتبهٔ دوم تأییدشده و تلفیق موارد صورت گرفت. به‌منظور ارزیابی مدل اندازه‌گیری، ابتدا اعتبار آن سنجیده و بدین منظور اعتبار همگرا و تشخیصی^{۱۰} بررسی شد. طبق نظر فارنل و لارکر (۱۹۸۱) و هیر و همکاران (۲۰۰۶)، بارهای عاملی که حداقل برابر با $0/5$ باشند، و طبق نظر هیر و همکاران (۲۰۰۶)، در صورتی که شاخص CR بالاتر از $0/7$ باشد، پایایی سازه بالا است. طبق جدول شماره (۳) شاخص CR برای متغیرهای مدل بین $0/633$ تا $0/899$ ، به‌دست‌آمده که نشان‌دهندهٔ پایایی بالا می‌باشد. همچنین شاخص AVE باید حداقل $0/5$ باشد که براساس مشاهدات جدول شماره (۲)، این شاخص برای تمام متغیرهای تحقیق بیش از $0/5$ است. طبق نظر هیر و همکاران (۲۰۰۶)، $VIF \geq 4$ و یا $TOL < 0/3$ ، نشان از وجود هم‌خطی چندگانه است. با توجه به جدول شماره (۳)، داده‌ها در تمام متغیرها در محدودی قابل‌قبولی قرار داشته و هم‌خطی در هیچ‌یک مشاهده نشده است. این مسئله بدین دلیل می‌باشد که در این مدل بیش از یک متغیر پنهان وجود دارد. در پژوهش حاضر، اعتبار تشخیصی نیز بررسی شده است.

طبق پیشنهاد باین (۲۰۱۰)، اگر همبستگی بین متغیرها کمتر از $0/9$ و جذر میانگین واریانس استخراج‌شده برای هر متغیر بیش از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرها باشد، نشان‌دهندهٔ اعتبار تشخیصی ابزار اندازه‌گیری است. در این تحقیق همبستگی میان تمام سازه‌ها کمتر از $0/9$ بوده که قابل‌قبول است (جدول ۴). از طرفی جذر AVE هر متغیر از همبستگی‌های همان متغیر با سایر متغیرها بیشتر شده؛ بنابراین سازه‌ها دارای اعتبار تشخیصی هستند.

برای آزمون و بررسی تأثیر عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی بر ابعاد مسئولیت اجتماعی، تحلیل مسیر انجام گرفت. در برازش مدل ساختاری، شاخص‌های برازش بررسی شدند که طبق نظر باین، شاخص‌های CFI، IFI، TLI، GFI و RFI باید بیش از $0/9$ باشند. در تحقیق حاضر این شاخص‌ها به ترتیب برابر با $0/906/901$ ، $0/911/0$ ، $0/912$ و $0/884$ هستند. به‌جز شاخص RFI، بقیه شاخص‌ها در محدوده‌ی قابل‌قبول قرار دارند. شاخص RMSEA برابر با $0/064$ به‌دست‌آمد که کمتر از $0/08$ بوده و طبق نظر باین قابل‌قبول است. همچنین کای اسکوئر نسبی معادل $3/160$ به‌دست‌آمد که قابل‌قبول است، درنهایت نتایج تحلیل مسیر نشان داد تمام روابط مثبت و معنادار هستند.

10 - Discriminant Validity

یافته‌ها

جدول ۱: بررسی روایی و پایایی ابزار پژوهش

TOL	VIF	AVE	CR	آماره تی	بار عاملی	متغیر
—	—	.۸۶۰	.۸۳۸	۸/۶۱۸	.۵۴۵	گویه ۱
				۹/۷۴۲	.۵۳۸	گویه ۲
				۸/۷۹۹	.۵۸۹	گویه ۳
—	—	.۷۷۳	.۷۱۹	۹/۰۳۳	.۶۰۱	گویه ۱
				۱۰/۷۸۱	.۷۱۹	گویه ۲
				۷/۸۹۹	.۷۰۲	گویه ۳
—	—	.۸۱۷	.۸۰۸	۹/۷۶۸	.۷۴۷	گویه ۱
				۹/۹۴۸	.۷۴۳	گویه ۲
				۸/۳۸۵	.۵۸۹	گویه ۳
—	—	.۸۲۰	.۷۳۷	۱۰/۶۶۰	.۶۳۷	گویه ۱
				۱۱/۰۱۲	.۷۸۵	گویه ۲
				۹/۸۰۲	.۸۰۱	گویه ۳
—	—	.۷۷۲	.۶۳۳	۱۱/۲۴۸	.۷۶۴	گویه ۱
				۸/۶۹۸	.۶۰۶	گویه ۲
				۹/۰۳۳	.۶۱۶	گویه ۳
—	—	.۷۷۵	.۷۲۰	۱۰/۵۵۰	.۶۳۷	گویه ۱
				۱۰/۰۱۱	.۷۷۵	گویه ۲
				۸/۷۰۲	.۷۰۱	گویه ۳
—	—	.۸۵۰	.۸۳۷	۸/۶۱۸	.۵۴۵	گویه ۱
				۸/۷۴۲	.۵۳۸	گویه ۲
				۸/۷۹۹	.۵۸۹	گویه ۳
—	—	.۸۱۷	.۸۰۸	۹/۷۶۸	.۷۴۷	گویه ۱
				۹/۹۴۸	.۷۴۳	گویه ۲
				۸/۳۸۵	.۵۸۹	گویه ۳
.۴۸۷	۱/۸۸	.۶۸۲	.۸۰۵	۸/۵۱۲	.۷۸۴	گویه ۱
				۹/۱۳۹	.۸۴۴	گویه ۲
				۹/۹۵۴	.۵۷۵	گویه ۳

TOL	VIF	AVE	CR	آماره تی	بار عاملی	متغیر	
.۴۵۸	۳/۰۹	.۷۷۳	.۸۷۲	۱۰/۷۱۸	.۷۳۶	گویه ۱	
				۹/۸۰۲	.۶۰۶	گویه ۲	
				۷/۸۵۴	.۵۴۴	گویه ۳	
.۵۲۱	۳/۱۳	.۷۷۶	.۸۹۹	۸/۱۲۸	.۶۶۸	گویه ۱	
				۷/۹۹۲	.۶۱۹	گویه ۲	
				۸/۱۵۴	.۶۳۶	گویه ۳	
.۴۸۳	۳/۲۲	.۷۸۱	.۷۴۱	۹/۱۶۸	.۶۲۳	گویه ۱	
				۱۰/۲۵۴	.۷۰۱	گویه ۲	
				۹/۲۵۸	.۶۶۳	گویه ۳	
.۴۸۹	۲/۰۳	.۶۶۹	.۸۷۳	۷/۳۱۹	.۵۲۳	گویه ۱	
				۹/۶۹۹	.۷۴۰	گویه ۲	
				۱۰/۷۳۵	.۷۴۳	گویه ۳	
.۴۹۲	۱/۷۲	.۷۰۳	.۸۰۱	۱۰/۵۸۴	.۷۰۹	گویه ۱	
				۱۱/۰۰۲	.۷۲۲	گویه ۲	
				۹/۴۵۸	.۶۳۳	گویه ۳	
.۴۵۳	۲/۳۸	.۷۳۳	.۷۹۹	۸/۸۹۴	.۶۹۳	گویه ۱	
				۹/۲۵۳	.۶۱۲	گویه ۲	
				۸/۶۵۴	.۶۵۴	گویه ۳	
.۴۹۲	۱/۷۲	.۷۰۳	.۸۰۱	۱۰/۵۸۴	.۷۰۹	گویه ۱	
				۱۱/۰۰۲	.۷۲۲	گویه ۲	
				۹/۴۵۸	.۶۳۳	گویه ۳	

جدول ۲: همبستگی بین سازه‌ها

سازه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
مسئولیت اخلاقی	*/۹۲۷	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
مسئولیت اقتصادی	./۶۷۰	**./۸۴۸	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
مسئولیت نوع دوستانه	./۶۸۵	./۷۵۷	**./۹۰۴	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
مسئولیت قانونی	./۶۶۶	./۷۱۴	./۷۰۹	**./۹۰۵	—	—	—	—	—	—	—	—	—
مسئولیت استراتژیک	./۱۹۱	./۲۴۱	./۲۳۲	./۲۵۸	**./۸۷۹	—	—	—	—	—	—	—	—
رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی_اخلاقی	./۱۹۱	./۲۴۱	./۲۳۲	./۲۵۸	**./۸۷۹	—	—	—	—	—	—	—	—
تعهد پذیری و مسئولیت	./۱۳۰	./۲۰۶	./۱۷۱	./۸۰۶	**./۸۷۹	—	—	—	—	—	—	—	—
تسهیل نیازها	./۲۲۳	./۲۹۳	./۳۲۵	./۱۷۰	**./۸۸۴	—	—	—	—	—	—	—	—
شفافیت در ارائه خدمات	./۱۲۰	./۱۴۶	./۱۱۶	./۱۸۶	./۶۶۸	**./۸۸۱	—	—	—	—	—	—	—
پاسخگویی	./۱۳۰	./۲۰۶	./۲۴۶	./۱۷۱	./۷۸۳	./۸۰۶	**./۸۷۹	—	—	—	—	—	—
آموزش کارکنان	./۰۶۶	./۱۸۴	./۲۴۷	./۰۳۰	./۱۵۶	./۸۷۶	./۱۷۴	**./۸۷۷	—	—	—	—	—
رعایت منشورهای اخلاقی	./۲۲۳	./۲۹۳	./۳۲۵	./۲۲۹	./۱۵۹	./۸۱۶	./۱۷۰	./۲۳۱	**./۸۸۴	—	—	—	—
ارائه خدمات ارزان	./۰۸۲	./۰۷۰	./۷۶۴	./۸۲۲	./۲۱۲	./۱۶۱	./۰۹۷	./۱۴۷	./۱۹۱	**./۸۱۸	—	—	—
میزان حمایت‌های مالی/غیرمالی	./۵۱۸	./۴۷۵	./۵۶۷	./۵۷۲	./۵۱۱	./۵۲۲	./۶۶۰	./۷۳۲	./۷۷۵	./۰۵۷۰	**./۸۳۸	—	—
رعایت قوانین و استانداردهای سازمانی	./۴۹۳	./۴۳۳	./۵۶۴	./۰۶۰	./۰۶۰	./۵۱۵	./۶۹۵	./۸۲۰	./۸۲۸	./۵۷۶	./۵۹۹	./۸۷۹	—
توجه به رشد و خلاقیت فراگیران	./۵۱۸	./۴۷۵	./۵۶۷	./۵۷۲	./۵۱۱	./۵۳۰	./۱۶۹۰	./۷۵۸	./۷۸۵	./۰۵۸۰	**./۸۳۸	—	—

بحث و نتیجه‌گیری

در مرحله اول ابعاد و شاخص‌های مفهوم مسئولیت اجتماعی از طریق مطالعات کتابخانه‌ای، مصاحبه‌های عمیق و اکتشافی و نیز فیش‌برداری متون استخراج و در مرحله بعد، روش دلفی در دو دور برای شناسایی مهم‌ترین ابعاد و عناصر اجرا شد. سرانجام مهم‌ترین ابعاد و عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی سازمان شناسایی گردید. براساس متغیرهای شناسایی شده در بخش دلفی، پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته برای اعتبارسنجی و سنجش مدل طراحی شده، در اختیار ۳۸۵ نفر از کارکنان آموزش و پرورش استان خوزستان قرار گرفت. سپس به منظور بررسی تأثیر عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی بر ابعاد سرمایه اجتماعی، مدل‌سازی معادلات ساختاری اجرا شد. نتایج نشان می‌دهد که عامل رعایت منشورهای اخلاقی به اهمیت مسئولیت اجتماعی بیشترین تأثیر را بر بُعد مسئولیت اخلاقی با ضریب ۰/۴۵۲، عامل رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی-اخلاقی بیشترین تأثیر را بر بُعد مسئولیت اخلاقی با ضریب ۰/۳۰۸ و عامل ارائه خدمات ارزان در زمینه مسئولیت اجتماعی بیشترین تأثیر را بر بُعد مسئولیت اقتصادی با ضریب ۰/۶۸۸، عامل میزان حمایت مالی/غیرمالی بیشترین تأثیر را بر مسئولیت استراتژیک با ضریب ۰/۳۳۳، عامل تسهیل نیازها بیشترین تأثیر را بر بُعد مسئولیت قانونی مربوطه با ضریب ۰/۳۵۳ و عامل تعهدپذیری و مسئولیت بیشترین تأثیر را بر بُعد مسئولیت اخلاقی با ضریب ۰/۴۸۰ دارند. در نهایت ضریب تعیین مسئولیت اجتماعی سازمان برابر با ۶۹ درصد به دست آمد و نشان‌دهنده آن است که ۶۹ درصد تغییرات متغیر مسئولیت اجتماعی توسط هشت عامل A^{۱۱}، ۷۴ درصد تبیین و ۳۱ درصد تغییرات آن توسط عواملی که در این مدل مدنظر قرار نگرفته است، تبیین می‌شوند. ۷۶ درصد تغییرات متغیر مسئولیت اخلاقی توسط متغیرهای رعایت منشورهای اخلاقی به اهمیت B^{۱۲}، تبیین و ۷۰ درصد تغییرات مسئولیت اقتصادی توسط رعایت C^{۱۳}، تبیین می‌شوند. هشت عامل A، ۷۴ درصد متغیر رعایت مسئولیت نوع دوستانه را تبیین و متغیرهای D^{۱۴}، ۶۶ درصد تغییرات متغیر مسئولیت قانونی را تبیین می‌کنند. حدود ۴۱ درصد تغییرات متغیر مسئولیت استراتژیک توسط پنج عامل E^{۱۵}، تبیین و ۵۹ درصد تغییرات این متغیر توسط عواملی که در این تحقیق مدنظر قرار نگرفته است، تبیین می‌شوند. حدود ۴۱ درصد تغییرات متغیر رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی-اخلاقی توسط پنج عامل E تبیین می‌شود. ۷۶ درصد تغییرات متغیر تسهیل نیازها توسط متغیرهای F^{۱۶} تبیین و ۷۰ درصد تغییرات تعهدپذیری و مسئولیت توسط متغیرهای G^{۱۷}، تبیین می‌شوند.

^{۱۱} رعایت منشورهای اخلاقی، ارائه خدمات ارزان، میزان حمایت مالی/غیرمالی، رعایت قوانین و استانداردهای سازمانی، رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی-اخلاقی، تسهیل نیازها، تعهدپذیری و مسئولیت، توجه به رشد اخلاقی و فراگیران

^{۱۲} مسئولیت اجتماعی، میزان حمایت مالی/غیرمالی، رعایت قوانین و استانداردهای سازمانی، رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی-اخلاقی، تعهدپذیری و مسئولیت

^{۱۳} منشورهای اخلاقی، ارائه خدمات ارزان، میزان حمایت مالی/غیرمالی، رعایت قوانین و استانداردهای سازمانی، رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی-اخلاقی، و تعهدپذیری و مسئولیت

^{۱۴} رعایت منشورهای اخلاقی، رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی-اخلاقی، تسهیل نیازها و تعهدپذیری و مسئولیت

^{۱۵} ارائه خدمات ارزان، میزان حمایت مالی/غیرمالی، رعایت قوانین و استانداردهای سازمانی، رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی-اخلاقی، تسهیل نیازها، تعهدپذیری و مسئولیت

^{۱۶} میزان حمایت مالی/غیرمالی، رعایت قوانین و استانداردهای سازمانی، رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی-اخلاقی و تعهدپذیری و مسئولیت.

^{۱۷} ارائه خدمات ارزان، میزان حمایت مالی/غیرمالی، رعایت قوانین و استانداردهای سازمانی، رعایت ملاک‌ها و ارزش‌های اجتماعی-اخلاقی، و تعهدپذیری و مسئولیت.

فهرست منابع فارسی

- سرگل‌زایی، علیرضا، سرگل‌زایی، فرهاد، ترابی، سیدمیثم، بلوچی، محمدرضا (۱۴۰۰)، مطالعه مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نقش رهبری خدمتگزار در پیش‌بینی آن (مطالعه‌ای در شرکت آب‌وفاضلاب استان سیستان و بلوچستان)، هشتمین کنفرانس ملی اقتصاد، مدیریت و حسابداری، شیروان.
- ابطحی ابرقویی، سیدمصطفی، اژدری، علی، اشکورجیری، همایون (۱۴۰۰)، بررسی تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر رضایت مشتریان با نقش تعدیل‌گری کیفیت ارائه خدمات شعب پنج‌گانه سازمان تأمین اجتماعی استان یزد، چهارمین کنفرانس بین‌المللی و ملی مطالعات مدیریت، حسابداری و حقوق، تهران.
- مرادی اصل، علی، محمودیان، یعقوب (۱۴۰۰)، بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکتی بر مزیت رقابتی شرکت‌ها (مورد مطالعه سازمان اتکا)، دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، علوم انسانی و رفتاری در ایران و جهان اسلام، تهران.
- محمدی، محمد، کریمی دلدار، بهنام (۱۴۰۰)، بررسی تأثیر شاخص‌های مسئولیت اجتماعی شرکت بر روش‌های مدیریت ریسک در شرکت‌های پذیرفته‌شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، دوره: ۴، شماره: ۴۰.
- حاجیانی، حسین (۱۳۹۹). مسئولیت اجتماعی شرکت‌های نفت و گاز. فصلنامه مطالعات حقوق شهروندی، دوره ۳، شماره ۶۵، صص ۲۳۹-۲۵۴.
- قربانی، محمدجواد؛ فقیهی، ابوالحسن؛ عزیزی، شهریار؛ (۱۳۹۶). تحلیل محتوای مسئولیت اجتماعی در مقاصد استراتژیک شرکت‌های صنعت نفت، گاز و پتروشیمی. فصلنامه چشم‌انداز مدیریت بازرگانی، دوره ۲، شماره ۱۵، صص ۱۲۵-۱۵۰.
- تمدن فرد، فاطمه (۱۳۹۹)، نگاه متفاوت برنارد ویلیامز به مسئولیت اخلاقی، فصلنامه پژوهش‌های فلسفی کلامی، دوره: ۲۲، شماره: ۲.
- ابراهیم پور، حبیب؛ خلیلی، حسن؛ حبیبیان، سجاد و کریمی، مرادعلی (۱۳۹۴). تبیین رفتار شهروندی سازمانی در پرتو رهبری معنوی مطالعه موردی کارکنان مرکز آموزش صداوسیما. پژوهشنامه مدیریت اجرایی، دوره ۳، شماره ۶، صص ۳۷-۵۸.
- اردلان، محمدرضا؛ قنبری سیروس؛ بهشتی راد رقیه؛ نویدی، پرویز (۱۳۹۴) بررسی مسئولیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی بر تعهد سازمانی کارکنان دانشگاه رازی کرمانشاه، فصلنامه مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، سال پنجم شماره ۱۰، ۱۳۲ _ ۱
- زارعی‌متین، حسن؛ جندقی، غلامرضا؛ توره، ناصر (۱۳۸۵)، شناخت عوامل رفتار شهروندی سازمانی و بررسی و ارتباط آن با عملکرد سازمانی، مجله فرهنگ مدیریت، سال چهارم، شماره یازدهم، صص ۳۱-۶۳
- اصغری، زهرا (۱۳۹۷) بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر وفاداری مشتری از طریق نقش واسط اعتماد مشتری و رضایت مشتری (مورد مطالعه: مسافران سیاحتی آژانس‌های مسافرتی شهر مشهد)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- بهاری‌فر، علی؛ جواهری‌کامل، مهدی؛ احمدی، سیدعلی‌اکبر (۱۳۹۰)، رفتار اخلاقی و رفتار شهروندی سازمانی: تأثیر ارزش‌های اخلاقی، عدالت و تعهد سازمانی، پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، دوره یک، شماره یک، صص ۲۳-۴۹

- بهروزی، منصوره، عزیزی، فتانه؛ رحمتی، فرهاد (۱۳۹۶) تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر عملکرد برند (مطالعه موردی صنعت محصولات لبنی کاله استان مازندران)، کنفرانس بین المللی مدیریت، چالش‌ها و راهکارها، تهران، ایران.
- تقوی قره‌بلاغ، حسین (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین شخصیت و رهبری تحول‌آفرین در بین مدیران مناطق نوزده‌گانه آموزش و پرورش شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. دانشگاه تهران
- چوپانی، حیدر (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین رهبری تحول‌آفرین با گرایش به نوآوری سازمانی؛ مطالعه موردی شرکت سهامی بیمه البرز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران
- حسینی، فرشید؛ رایج، حمزه؛ استیری، مهرداد؛ شریفی، سیدمهدی (۱۳۹۳). بررسی ارتباط میان فرهنگ‌سازمانی و سبک‌های رهبری تحول‌آفرین و مبادله رهبر- پیرو، نشریه مدیریت دولتی ۲(۴).
- خزایی، جواد (۱۳۹۵)، تحلیل تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکتی بر تصویر نمادین، تصویر عملکردی و وفاداری برند پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- خلیلی نژاد، مصطفی (۱۳۹۲). رابطه بین رهبری تحول‌آفرین و رفتار شهروندی‌سازمانی در بین معلمان ابتدایی شهر کاشان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران
- دارایی، مریم؛ پارسا عمل، احمد. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر فرهنگ‌سازمانی بر مسئولیت اجتماعی در شرکت، مدیریت دولتی، دوره پنجم، شماره چهارم، صص ۱۲۰-۱۰۱.
- دلیری، رحمان (۱۳۹۶)، مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و تأثیر آن بر رضایت مشتریان در شرکت امداد خودرو سایپا پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران.
- رؤیایی، رمضان‌علی؛ و مهردوست، حسین (۱۳۹۶). بررسی نقش مدیران فرهنگی در ارتقاء مسئولیت اجتماعی-بررسی موردی مدیران تک پست سازمان صداوسیما. پژوهشنامه علوم اجتماعی، سال سوم، ۴۳-۵۲.
- رئیس‌یان، محراب (۱۳۹۷)، تعیین ارتباط بین مسئولیت اجتماعی سازمان و تأثیر شیوه‌های مدیریت منابع انسانی از طریق مدل سیستمی مدیریت دانش، مجله: شباک، شماره ۳۴، صص- از ۱۵ تا ۲۲
- صادقیان، محسن (۱۳۹۳)، بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکتی بر رضایتمندی مشتریان و شهرت شرکت-مطالعه موردی شرکت ایران خودرو، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، تهران.
- صنوبر، ناصر؛ قدرتی، اکبر و عبدلی، مریم (۱۳۹۴). بررسی تأثیر اقدامات مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر رفتار شهروندی‌سازمانی با در نظر گرفتن نقش میانجیگری ترک خدمت (مطالعه کارمندان فعال شرکت مخابرات در شهر تبریز). کنفرانس بین‌المللی جهت‌گیری‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری. صص ۴۹-۳۶.
- ضیایی، محمدصادق؛ نرگسیان، عباس و آیباجی اصفهانی، سعید (۱۳۹۳). نقش رهبری معنوی در توانمندسازی کارکنان دانشگاه تهران، مدیریت دولتی، دوره ۱، شماره ۱، صص ۶۷-۸۶
- طاووسی، علی‌رضا (۱۳۹۳)، «رابطه رهبری هوشمند با مؤلفه‌های سازمان یاد دهنده از نظر کارشناس مسئولان اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان قم»، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه.

- عباس پور، عباس؛ رحیمیان، حمید و آرای، محمود (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین رهبری معنوی و رهبری تحولی با رفتار شهروندی سازمانی کارکنان اداره کل آموزش و پرورش استان مازندران، رهبری و مدیریت آموزشی، شماره ۲۹، صص ۱۲۱-۱۴۶.
- عزیزی، ایمان (۱۳۹۴) تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر رضایت مصرف کننده (مطالعه موردی: بخش صنعت اتمبیل در شیراز)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور-دانشگاه پیام نور استان البرز.
- علامه، سید محسن؛ شعبانی نفت چالی، جواد؛ خزایی پول، جواد؛ وریچ کاظمی، رضا و امانی، مجتبی (۱۳۹۵). ارائه مدل ساختار ارتباطی بین رهبری معنوی ادراک شده با تعهد، رفتار شهروندی و عملکرد پرستاران، مدیریت پرستاری، دوره ۳، شماره ۲، صص ۵۲-۶۰.
- غلباش، محمدعلی؛ خرمن، منوچهر. (۱۳۹۷)، بررسی نقش تعدیل گر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر رابطه بین مدیریت ریسک و سیاست جسورانه مالیات در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله: پژوهش‌های جدید در مدیریت و حسابداری، دوره جدید - شماره ۱۶ - از ۱۰۹ تا ۱۲۶
- فرزانه، مژده و همکاران. (۱۳۹۸)، شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها با رویکرد DANP مورد مطالعه: ((شرکت سهامی توزیع نیروی برق شیراز)، مجله: مطالعات کاربردی در علوم مدیریت و توسعه، شماره ۲۰، صص از ۳۹ تا ۵۳)
- قادری، اسماعیل (۱۳۹۳). رهبری تحول‌آفرین رکن اصلی در توسعه و ارتقای هوش سازمانی، عصر مدیریت، ش ۱۲-۱۳
- قاهری، راضیه، (۱۳۹۵) مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها، تهران، نشر اسلام، چاپ سوم.
- کیخا، ع و هویدا، رو یعقوبی، ن. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر رهبری هوشمند بر عملکرد آموزشی اعضای هیات علمی دانشگاه‌های دولتی شهر زاهدان با نقش میانجی تفکر انتقادی. پژوهش‌های مدیریت عمومی. ۶۱-۸۳.
- مرادی، محمد و همکاران. (۱۳۹۷)، بررسی رابطه مسئولیت اجتماعی شرکتی، هزینه‌های نمایندگی با حساسیت سرمایه‌گذاری به وجه نقد، مجله: چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، دوره اول - شماره ۴ - صص ۳۲ تا ۴۷
- مقدمی، مجید (۱۳۹۵). بررسی هوش عاطفی مدیران و سبک رهبری تحول‌آفرین، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- نور علیزاده، رحمان؛ حاجیوند، علی (۱۳۹۶)، (رهبری هوشمند) الگوی جدید رهبری برای سازمان‌های هوشمند، دو ماهنامه‌ی توسعه‌ی انسانی پلیس، ۵(۱۹)، صص ۱۱۷-۱۲۹.
- نیکومرام، هاشم (۱۳۸۹)، مسئولیت اجتماعی از دیدگاه اسلام، تهران، نشر راهیان، چاپ اول
- یعقوبی، نورمحمد؛ مقدمی، مجید و عالمه کیخا (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین رهبری تحول‌آفرین و رفتار شهروندی سازمانی کارکنان، پژوهش‌نامه مدیریت تحول، سال دوم، شماره ۴: ۹۶-۶۴.

فهرست منابع انگلیسی

- An institutional theory of corporate social responsibility. Academy of Management Anadol, A. Youssef, M. A. & Thiruvattal, E. (2015). "Consumer Reaction Towards Corporate Social Responsibility in United Arab Emirates", *Social Responsibility Journal*, 11(1), Pp: 19 – 35.
- Anthony W. I. & Hong G. J. (2014). "Exploring The Direct and Indirect Effects of CSR On Organizational Commitment", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 26(4), pp: 500 – 525.
- Ararat, M. (2016). A Development Perspective for "Corporate Social Responsibility. *Corporate Governance*, 8(3), 271-285. Australia and New Zealand Conference, Melbourne.
- Babaei, D., & Ahmad, A., & Idris, K., & Omar, Z., & Rahimian, H. (2012), "The Impact of Human Resource Practices and Organizational Citizenship Behaviors On Firm Performance", *American Journal of Applied Sciences*. 9(1). 47-53.
- Blakely, G.L., & Andrews, M.C., & Moorman, R.H (2016), "The Moderating Effects of Equity Sensitivity On the Relationship Between Organizational Justice and Organizational Citizenship Behaviors", *Journal of Business and Psychology* 20(2). 259-273.
- Bove, Lilliana., Pervan, Simon., Beatty, Sharon., Shiu, Edward. (2017). Service Worker Role Encouraging Organizational Citizenship Behaviors. *Journal of Business Research*, 62(7), 698-705. *Business Ethics*, 52(4), 381-390. *Business Studies*, 37(6), 850-862.
- Dimmler, L. (2017). Linking Social Determinants of Health to Corporate Social Responsibility: Extant Criteria for The Mining Industry. *The Extractive Industries and Society*, 4(1), 216-226.
- Dimosthenis T. M. & Apostolos D. Z. (2014). "The Effects in The Structure of an Organization Through the Implementation of Policies from Corporate Social Responsibility (CSR)", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 148, Pp: 634 – 638. disclosure: The Case of Islamic Banks. Accounting and Finance Association of Dissertation, Management Dept. University of Michigan.
- Erturk, A. (2006). Increasing Organizational Citizenship Behaviors of Turkish Academicians. *Journal of Managerial Psychology*, 22(3), 257-270.
- Famiyeh, S. (2017). Corporate Social Responsibility and Firm's Performance: Empirical Evidence. *Social Responsibility Journal*, 13(2), 390-406.
- Gyves, Sh., & O'Higgins, E. (2016). Corporate Social Responsibility: An Avenue for Sustainable Benefit for Society and The Firm? *Society and Business Review*, 3(3), 207-223.
- Harris, J.W. (2014), Key Concepts for Quality Improvement in Efqm, *European Journal of Quality*, Vol.8 No.4, Pp. 86-109.
- Hopkins, D. (2011). Instructional Leadership and School Improvement: National College for School Leadership (Ncsl). *Governance: An International Review*, 15, 119-216.
- Hsiang, L. Ch., Hsiang, H. Ch., & Tzu, Y. Ch. (2007). On the determinants of corporate IESE Business School, 89, 114-126.
- Lamandi, I. (2017). Corporate Social Responsibility and Social Responsiveness in A Global Business Environment- A Comparative Theoretical Approach. *Romanian Economic Journal*, 23.
- Lim, B. T., & Loosemore, M. (2017), The Effect of Inter-Organizational Justice Perceptions On Organizational Citizenship Behaviors in Construction Projects. *International Journal of Project Management*, 35(2), 95-106.
- Lindgreen, A., Swaen, V. & Johnston, W. (2013). Corporate Social Responsibility: An Empirical Investigation of U.S. Organizations. *Journal of Business Ethics*, 85, 303–323
- López-Domínguez, M., Enache, M., Sallan, J. M., & Simo, P. (2013), Transformational Leadership as an Antecedent of Change-Oriented Organizational Citizenship Behavior. *Journal of Business Research*, 66(10), 2147-2152.
- Lukman R., Innocent A., & Olakunle D. O. (2015). "Corporate Social Responsibility and Entrepreneurship (CSRE): Antidotes to Poverty, Insecurity and Underdevelopment in Nigeria", *Social Responsibility Journal*, 11(1), Pp: 56 – 81.

- Mattila, M. (2017). Corporate Social Responsibility and Image in Organizations: For The Insiders or The Outsiders? *Social Responsibility Journal*, 5(4), 540-549. Milton, J., Soares, L., Pasa, C., & Farache,
- F. (2014). Strategic Corporate Social Responsibility Management for Competitive Advantage. *Brazilian Administration Review*, 294-309.
- Mccarthy, S., Oliver, B., & Song, S. (2017). Corporate Social Responsibility and CEO Confidence. *Journal of Banking & Finance*, 75(1), 280-291.
- Mehra, A., Smith, B. R., Dixon, A. L. & Robertson, B. (۲۰۱۳). Distributed Leadership in Teams: The Network of Leadership Perceptions and Team Performance. *The Leadership Quarterly*, 17(6) 232-245. Modeling. 2nd ed., New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah. national legacies? *Socio-Economic Review*, pp 605 -610.
- Organ, D.W. (2002), *Organizationl Citizenship Behavior the Good Soldier Syndrome*, Lexington Book, Lexington, MA.
- Potluri, R., & Temesgen, Z. (2017). Corporate Social Responsibility: An Attitude of Ethiopian Corporates. *Social Responsibility Journal*, 4(4), 456 – 463.
- Qasemi, M. (2015). The Relationship Between Intelligent Leadership Components and Establishment of a Comprehensive Quality Management System. M.A. Thesis of Educational Management, Islamic Azad University of Saveh. (In Persian) responsibility and the international diversification of US firms. *Journal of International responsibility: Evidence from China. Journal of Business Ethics*, 88, 105-117. Review, 32(3), 946-967.
- Samy, M, Odemilin, G, & Bampton, R. (2010). Corporate Social Responsibility: A Strategy for Sustainable Business Success. An Analysis of 20 Selected British Companies. 74-*Corporate Governance*, 10(2), 203-217. Kayaa, A. (2015). The Relationship Between Spiritual Leadership and Organizational Citizenship Behaviors: A Research On School Principals' Behaviors. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 3, 597-606